

วิถีชีวิตและความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยงโปว์ บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี WAYS OF LIFE AND FOOD SECURITY IN THE CULTURAL DIMENSION OF POW KAREN ETHNIC GROUP OF BAN RAI PA, HUAI KHAYENG SUB-DISTRICT, THNGK PHA PHUM DISTRICT, KANCHANABURI PROVINCE

นพรัตน์ ไชยชนะ / NOBPART CHAICHANA

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
LECTURER OF COMMUNITY DEVELOPMENT PROGRAM, FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, KANCHANABURI
RAJABHAT UNIVERSITY

วีระวัฒน์ อุดมทรัพย์ / WEERAWAT UDOMSAP

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
LECTURER OF COMMUNITY DEVELOPMENT PROGRAM, FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, KANCHANABURI
RAJABHAT UNIVERSITY

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงพื้นที่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทางมานุษยวิทยา เก็บข้อมูลโดยการค้นคว้าจากเอกสาร ข้อมูลจากภาคสนามใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูล โดยมีการตรวจสอบข้อมูลทุกขั้นตอน พื้นที่ศึกษา คือ บ้านไร่ป่า หมู่ที่ 5 ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการวิจัยพบว่า บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีความมั่นคงทางอาหาร เพราะชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวกะเหรี่ยงโปว์เข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอ ถึงแม้ปัจจุบันจะทำได้ยากกว่าในอดีต เพราะความอุดมสมบูรณ์ของป่าและสัตว์ป่าลดลง และเรื่องกฎหมาย พ.ร.บ.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า กะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า สามารถเข้าถึงอาหารจากแหล่งบริโภคอื่นๆ คือ ร้านค้าในชุมชนหรือรถขายกับข้าวจากตลาดในตัวเมืองหมุนเวียนเข้ามา ชุมชนแห่งนี้มีรูปแบบการผลิตเพื่อการมีอาหารไว้บริโภคตลอดปี คือ การปลูกข้าวไร่เพียงพอสำหรับการบริโภคตลอดปี การปลูกพืชบริเวณที่อยู่อาศัย และการสืบทอดภูมิปัญญาในชุมชน เป็นการรักษาความสมดุลให้สามารถมีแหล่งอาหารไว้บริโภคตลอดปี สืบทอดกระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการถนอมอาหาร ด้วยวิธีการตาก ตอง หมัก ตกทอดเป็นมรดกแห่งกลุ่มชนของวิถี “ลือกาเวะ” ทำให้ชุมชนแห่งนี้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ความมั่นคงทางอาหาร, กลุ่มชาติพันธุ์, กะเหรี่ยงโปว์

Abstract

The objective of this area-based study was to Community context And food security in the cultural dimension of Pwo Karen ethnic group in Ban Rai Pa village, Huai Khayeng Sub-district, Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province that affects food security in a cultural dimension on local resource

diversity. Data of this qualitative study were collected through semi-structured in-depth interviews, non-participant and participant observations. The subjects were selected using specific sampling, and the study area was Ban Rai Pa, Village No. 5, HuaiKhayeng Sub-district, Thong PhaPhum District, Kanchanaburi Province

The study found that Ban Rai Pa in Khayeng Sub-district, Thong Pha Phum District, Kanchanaburi Province possesses food security because the community has a Abundance base. Pow Karen people can access sufficient food even though it is more difficult nowadays than in the past as a result of decreases in forest fertility and wildlife, and Wildlife Preservation and Protection Act. However, Karen in Ban Rai Pa can access food from other sources which are grocery stores in the community and grocery mini trucks from town that circulate in the community. This community has food production methods that make food available for consumption all year round. These methods include growing upland rice for household consumption enough for the entire year, growing plants around their houses and cultural inheritance. The wisdoms of the ethnic group in this community conserve nature to maintain food sources all year round. They have food preserving methods for consumption sustainably using local wisdoms in preserving food by means of drying, pickling, and fermenting. Their livelihood depends on community base resources that have been passed down to them known as “Lue Wa Ko” that makes this community able to exist amidst current social change.

Keywords: food security, ethnic group, Pow Kare

บทนำ

อาหารจัดเป็นปัจจัยในการดำรงชีพที่สำคัญที่สุด เนื่องจากตั้งแต่เกิดจนตายมนุษย์ต้องได้รับอาหารที่เพียงพอ ทั้งในแง่ของปริมาณและคุณภาพเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ การขาดแคลนอาหาร หรือ ตกอยู่ในภาวะทุพโภชนาการ สามารถส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ และสังคมได้อย่างมหาศาล จากการศึกษาวิจัยขององค์กรต่างๆ รวมถึงองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรง พบว่า ภาวะขาดแคลนอาหาร ได้ส่งผลกระทบต่อปัจจัยต่างๆ อย่างมาก อาทิ (1) ภาวะขาดแคลนอาหาร ทำให้เด็กเข้าถึงระบบการศึกษาช้า มีความสามารถในการเรียนรู้ต่ำ ขาดสมาธิ และมีแนวโน้มว่าเด็กที่อดอยากจะต้องออกจากโรงเรียนเร็วกว่าเด็กอื่นๆ เพราะต้องออกไปช่วยครอบครัวหารายได้ หรือ ระดับสติปัญญาต่ำเกินกว่าจะเรียนหนังสือแบบปกติได้ (2) ภาวะขาดแคลนอาหาร ทำให้สตรีมีสุขอนามัยที่ไม่สมบูรณ์ส่งผลต่อความสามารถในการหารายได้ของสตรี มีผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ระหว่างเพศ อีกทั้งยังทำลายโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา และเทคโนโลยี ซึ่งจะขัดขวางการพัฒนาศักยภาพตนเองของสตรี

อีกด้วย (3) ภาวะขาดแคลนอาหาร เป็นสาเหตุหลักของภาวะการณั้แห่งบุตรของสตรีขณะตั้งครรภ์ รวมไปถึงภาวะการณั้ตายของทารกหลังการคลอด การขาดสารอาหารในสตรีมีครรภ์เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สุดของการเพิ่มขึ้นของภาวะการณั้แห่งบุตร และคลอดบุตรตาย (4) ภาวะขาดแคลนอาหาร เป็นสาเหตุหลักของการตายในวัยเด็ก กว่าครึ่งของเด็กที่ตายมาจากโรคที่เกี่ยวกับการขาดสารอาหาร ซึ่งเป็นอุปสรรคใหญ่ที่สุดในการลดปริมาณการตายในวัยเด็ก (5) ภาวะขาดแคลนอาหาร บั่นทอนระบบภูมิคุ้มกันโรคของมนุษย์ ทั้งยังทำให้มนุษย์เพิ่มปัจจัยเสี่ยงต่อโรคติดต่อร้ายแรงต่างๆ เช่น การติดเชื้อเอดส์ มาลาเรีย (6) ภาวะขาดแคลนอาหารในชนบทที่ทุรกันดาร มีสาเหตุมาจากความล้มเหลวด้านการเกษตร ปศุสัตว์ การประมง หรือภัยธรรมชาติ ดังนั้นกลุ่มเสี่ยงเหล่านี้จึงต้องหันหน้าเข้าสู่การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างหนัก ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่ยั่งยืนเป็นอย่างยิ่ง ส่งผลให้สิ่งแวดล้อมในพื้นที่ดังกล่าวเสียหายและเสื่อมสภาพ ยากที่จะฟื้นฟูให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ (7) ภาวะขาดแคลนอาหาร ทำให้ความสามารถในการผลิตของมนุษย์ลดลง ประสิทธิภาพและประสิทธิผลไม่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้ปริมาณอาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการ ตกอยู่ในวังวนของความยากจน และ

อดอยาก (8) ภาวะขาดแคลนอาหารทำให้ความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรและตลาดน้อยลง ผู้ที่มีความสามารถอยู่ก่อนก็จะยิ่งเพิ่มการผูกขาดและบิดเบือนตลาด จนกลุ่มผู้ยากไร้อดอยากหิวโหยเรื้อรังไม่มีส่วนร่วมในระบบการพัฒนาเศรษฐกิจเลย (9) ภาวะขาดแคลนอาหาร ทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรอันเป็นบ่อเกิดของความขัดแย้งในหลายกรณี นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (10) ภาวะขาดแคลนอาหาร ทำให้มนุษย์แสวงหาวิทยาการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างเร่งรีบ จนบางครั้งมิได้ศึกษาผลกระทบของวิทยาการที่คิดอย่างรอบด้าน เมื่อนำมาใช้ในระบบเกษตรกรรมกลับสร้างความเสียหายในระยะยาวมากกว่าผลลัพธ์ในระยะสั้น เนื่องจากไม่สอดคล้องกับธรรมชาติ เช่น การใช้สารเคมี (ศจินทร์ ประชาสันต์. 2555. 68)

สำหรับแนวคิดความมั่นคงทางอาหาร มีความหมายที่ครอบคลุมถึง การมีปริมาณอาหารเพื่อการบริโภคที่เพียงพอมีความหลากหลายของประเภทอาหาร อาหารมีความปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ ทุกคนสามารถเข้าถึงอาหารได้ตลอดเวลาทั้งในทางกายภาพและเศรษฐกิจ อันเกิดจากระบบการกระจายอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (สุธานี มะลิพันธ์, 2552). องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้แบ่งและให้ความหมายความมั่นคงทางอาหารออกเป็น มิติต่างๆ 4 มิติ ได้แก่ ความพอเพียง หมายถึง ความพอเพียงของปริมาณอาหารในคุณภาพที่เหมาะสม ซึ่งอาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศหรือการนำเข้า รวมถึงความช่วยเหลือด้านอาหาร การเข้าถึง หมายถึง การเข้าถึงทรัพยากรพอเพียง ของบุคคลเพื่อได้มาซึ่งอาหารที่เหมาะสมและมีคุณค่าทางโภชนาการ สิทธิพึงได้ ข้างต้นหมายความว่ากลุ่มสิทธิประโยชน์จำนวนหนึ่งที่บุคคลมีอำนาจควบคุมได้ภายใต้บริบทการจัดการทางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่ รวมถึงสิทธิตามประเพณี เช่น การเข้าถึงทรัพยากรส่วนร่วม การใช้ประโยชน์ หมายถึง การใช้ประโยชน์จากอาหารผ่านการมีอาหารเพียงพอ มีน้ำสะอาด การรักษาสุขอนามัยและดูแลสุขภาพเพื่อบรรลุสถานภาพความเป็นอยู่ที่ดีในทางโภชนาการ การที่จะตอบสนองต่อความต้องการทางกายภาพทั้งหมด โดยนัยยะนี้ ความมั่นคงทางอาหารจึงสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นๆ ที่ไม่ใช่อาหาร และเสถียรภาพ หมายถึง การที่ประชาชน ครัวเรือนและบุคคลได้เข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการเข้าไม่ถึงอาหารอันเป็นผลมา

จากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกระทันหัน (เช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจหรือสภาพภูมิศาสตร์) (ศจินทร์ ประชาสันต์. 2555. 54)

ก่อนที่จะแนวคิดความมั่นคงทางอาหารจะได้รับความสนใจ วิกฤตการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทวีความรุนแรงและส่งผลกระทบโดยตรงต่อฐานทรัพยากรอาหาร เป็นอุปสรรคต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตประชากรโลก บางประเทศบริโภคอาหารที่ผ่านการแปรรูปอย่างซับซ้อน รักษาคุณค่าทางโภชนาการไว้ได้และสามารถเก็บตุนได้เพียงพอต่อความต้องการ ในขณะที่บางประเทศกลับมีไม่พอเพียงกับความต้องการ ทั้งยังมีคุณค่าทางโภชนาการที่ไม่ได้มาตรฐาน สถานการณ์ปัญหาเกี่ยวกับอาหารจึงค่อยๆ กลายเป็นที่สนใจมากขึ้น นอกจากนี้เมื่อโลกหมุนเวียนเข้าสู่ยุคของการบีบอัดทั้งในเชิงเวลาและสถานที่ (Time – Space Compression) วิธีคิดเกี่ยวกับอาหารจึงเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย นิยมมองและคิดในเชิงการผ่า แบ่งและตัดชุดความรู้มากขึ้นไม่ว่ากระทั่งประเด็นเกี่ยวกับอาหารที่กลับกลายเป็นเรื่องง่าย ๆ ไม่ยุ่งยากอย่างที่เคียดคิดและมองกันในอดีต มนุษย์เริ่มสร้างวิถีการดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ขึ้นมาซึ่งสนใจกระบวนการน้อยลง และให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ก่อนเสมอ จนวิถีการบริโภคอาหารของมนุษย์เน้นรูป รสชาติ รสนิยมและความสะดวกรวดเร็ว กลายเป็น “วัฒนธรรมอาหารสำเร็จรูป” ทั้งวิกฤตสิ่งแวดล้อม วิกฤตฐานทรัพยากรอาหารซึ่งถูกทำลาย และวิกฤตทางความคิดหรือวิธีคิดที่ใส่ใจเรื่องกระบวนการน้อยลงล้วนส่งผลโดยตรงต่อประเด็นสุขภาพะทั้งสิ้น (ศจินทร์ ประชาสันต์. 2555. 54 - 55)

ประเด็นความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรม เป็นการนำกรอบคิดเรื่องนิเวศวิทยาวัฒนธรรม ของ Julian Steward, Andrew P. Vayda และ Roy A. Rappaport (นิยพรรณ วรรณศิริ, 2550: 110) นักมานุษยวิทยาอเมริกัน ได้อธิบายแนวความคิดแบบนิเวศวิทยาวัฒนธรรมว่าเป็นการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมโดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัว (adaptation) ของสังคมแนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาการเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ดังนั้นกรอบคิดทางนิเวศวิทยาวัฒนธรรมช่วยให้เราเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สิ่งแวดล้อม และกายภาพของชุมชนหรือของสังคมนั้นๆ ได้อย่างดี (งานพิศ สัตย์สงวน. 2551. 69) กระแสสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลง

ไปอย่างรวดเร็วตามพลวัต มนุษย์ได้เริ่มสร้างวิถีการดำเนินชีวิตรูปแบบใหม่ขึ้นมาซึ่งสนใจกระบวนการน้อยลง และให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ก่อนเสมอ จนวันนี้วิถีการบริโภคอาหารของมนุษย์ยังเน้นรูป รสชาติ รสนิยมและความสะดวกรวดเร็ว เป็น “วัฒนธรรมอาหารสำเร็จรูป” วิถีทางความคิดเช่นนี้ถือเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทางอาหารโลกและจะคอยกัดกร่อนคุณค่าทุกมิติของอาหารที่ละน้อยโดยเฉพาะมิติทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตที่ใส่ใจเรื่องของกระบวนการน้อยลงมีส่วนทำให้คุณค่าของอาหารในมิติวัฒนธรรมเป็นที่น่ากังวล โดยธรรมชาติ กระบวนการผลิตอาหารอาศัยกรรมวิธีภูมิปัญญาท้องถิ่น ฐานทรัพยากรเฉพาะถิ่นที่หลากหลาย มีกระบวนการเฉพาะตนที่ชัดเจน อาหารหนึ่งชนิดสามารถเชื่อมโยงมนุษย์ให้มาเกี่ยวข้องกันได้อย่างน่าอัศจรรย์ อาหารในเชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาจึงไม่ใช่ผลผลิตจากการปรุงที่มีความหมายแข็งทื่อ แต่อาหารหนึ่งชนิดกลับมีการเมืองภายในหรือระบบสัญลักษณ์ซ่อนอยู่เสมอ การเมืองเรื่องอาหารและระบบสัญลักษณ์ที่ซ่อนอยู่ในอาหารนี้เองที่ผูกโยงอาหารเข้าไว้กับประเด็นความมั่นคง ระบบดังกล่าวมีส่วนกำหนดอย่างมีนัยยะว่าให้ใครหรือไม่ให้ใครเข้ามาเกี่ยวข้องกับอาหารชนิดใด ทรัพยากรใด ใครมีอำนาจดูแลและธำรงรักษากรรมวิธีและวัตถุดิบหนึ่งๆ ไว้ กุศโลบายใดสร้างขึ้นเพื่อพิทักษ์อาหารและทรัพยากร ฯลฯ ดังนั้นการศึกษาเรื่องความมั่นคงทางอาหารจึงไม่ควรละเลยมิติทางวัฒนธรรมหรือเชิงสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาแม้แต่น้อย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area-Based Research) โดยมีบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรีเป็นพื้นที่ศึกษา หมู่บ้านไร่ป่าจัดเป็นพื้นที่ชายแดนในจังหวัดกาญจนบุรีที่เป็น “น้องใหม่แห่งผืนดินตะวันตก” มีกลุ่มชาติพันธุ์หลักเป็นชาวกะเหรี่ยงปอร์ อุดมสมบูรณ์ด้วยมรดกทางธรรมชาติ ทิวเขาสลับซับซ้อน ผืนป่าเขียวขจีกว้างใหญ่ และเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติมากมายทั้งพันธุ์ไม้มีค่า เช่น ไม้เต็ง มะค่า ไม้ ฯลฯ มีแร่ธาตุสำคัญ อุดมไปด้วยแหล่งอาหารนานาชนิดทั้งพืชผักและสัตว์ต่างๆ กะเหรี่ยงปอร์บ้านไร่ป่ายึดการทำไร่เป็นอาชีพหลักทำให้ในแต่ละปีมีผลผลิตปริมาณมากและถือเป็นรายได้หลักของชุมชน ด้วยฐานทรัพยากรอาหารที่มีประกอบกับวิถีชุมชนที่เรียบง่าย มีสายสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น ยึดมั่นในจารีตประเพณีและวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนยังคงดำรงอยู่ได้ท่ามกลาง

ความเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมและสังคมวัฒนธรรม สามารถมีกิน มีใช้ตลอดปี สามารถปรับตัวเข้าหาสถานการณ์ซึ่งเป็นคำตอบที่ชุมชนแห่งนี้ยังคงมีรูปแบบวิถีชีวิตบนความหลากหลายที่มีอยู่ในชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงปอร์บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ในบริบทสังคมปัจจุบัน

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีวิจัยทางมานุษยวิทยา คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมวิถีการทำมาหากินของกะเหรี่ยงปอร์ที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรม เป็นการศึกษาครอบคลุมประเด็นอาหาร ผู้วิจัยมีการวางแผนโดยใช้เทคนิคเพื่อให้ได้ข้อมูลลึกและละเอียดมีความน่าเชื่อถือ ดังนี้

1. การเลือกสนามวิจัยและสถานการณ์ทางสังคม: การศึกษาสำรวจ ด้วยเหตุผลของความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงหมู่บ้าน โดยเข้าไปติดต่อกับผู้ใหญ่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ กำหนดวันที่จะเข้าไปศึกษาสังเกตและสัมภาษณ์ และได้ขอให้ผู้ใหญ่บ้านบ้านไร่ป่าจัดชาวกะเหรี่ยงที่สามารถพูดภาษาไทยได้ เพื่อให้นักวิจัยมีผู้นำทางชาวกะเหรี่ยงปอร์ดังกล่าวเข้าไปสัมภาษณ์ยังครัวเรือนต่างๆและรวมถึงสถานการณ์ทางสังคม ได้แก่ สถานที่ในชุมชนที่ชาวกะเหรี่ยงแห่งนี้มีการทำกิจกรรมร่วมกันในงานประเพณีต่างๆ รวมถึงวิถีชีวิตประจำวันของชาวกะเหรี่ยงในการทำมาหากินในป่า ในไร่ และบริเวณรอบที่อยู่อาศัย ผู้แสดง ในที่นี้ คือ กลุ่มผู้ให้ข่าวสำคัญ คือ เกษตรกรในชุมชน และผู้นำชุมชนอย่างเป็นทางการ เป็นผู้อธิบายถึงลักษณะและการใช้ชีวิตของกลุ่มกะเหรี่ยงในชุมชนบ้านไร่ป่า

2. การเข้าสนาม: การเข้าชุมชนอย่างไม่เป็นทางการ โดยการเข้าศึกษาวิจัยหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ โดยการประสานติดต่อผู้ใหญ่บ้านของชุมชนบ้านไร่ป่า และสร้างปฏิสัมพันธ์กับชุมชน โดยวิธีการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน โดยใช้เวลา 2 สัปดาห์ในการเข้าไปสังเกตและเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้นในชุมชน

3. การเยือนชุมชนที่ศึกษา: ผู้วิจัยหาแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมิติการทำมาหากินของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในชุมชนไร่ป่าและชุมชนบ้านประจำไม้ซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียง ทั้งแหล่งข้อมูลจากพระสงฆ์ในวัดไร่ป่า และปราชญ์ชุมชนด้านอาหาร ทั้งการสำรวจสภาพแวดล้อมของชุมชนอย่างคร่าวๆ โดยใช้ระยะเวลา 3 วัน ทำให้นักวิจัยเห็นโครงสร้าง ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนบ้านไร่ป่า

4. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม: เพื่อเก็บข้อมูลปฐมภูมิด้านต่างๆ ของชีวิตคนในชุมชนบ้านไร่ป่า ทำให้ค้นพบสถานการณ์ทางวัฒนธรรมในชุมชน เข้าใจเกี่ยวกับประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหาร และนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องของการศึกษาโดยการจัดสนทนากลุ่มย่อย ในลักษณะแผนผังความคิด

5. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักและผู้ให้ข้อมูลรอง โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth interview) : โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ เจ้าอาวาสวัดไร่ป่า ผู้นำชุมชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชาวบ้านจำนวน 6 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลรองคือ หน่วยงานราชการในพื้นที่ จำนวน 3 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงโปว์ที่นี่ยังคงมีรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมซึ่งยึดมั่นในพระพุทธศาสนา นับถือผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวิถีชีวิตเป็นอย่างมาก เช่น ในการเลือกพื้นที่ทำไร่ ปลูกข้าว ไร่ ปลูกบ้าน ฯลฯ ล้วนจะต้องมีการทำพิธีบวงสรวง เสี่ยงทาย ขออนุญาตสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองอยู่ทั้งสิ้น สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ โดยนักสังคมวิทยา เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ โครงสร้างทางสังคมจะเพิ่มความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้เกิดความหลากหลายและแตกต่างไปจากโครงสร้างเดิมเสมอ แต่ยังคงเชื่อมโยงประสานไม่ได้ แยกออกจากกันแต่จะรวมกันในลักษณะของการบูรณาการ (Integration) เมื่อสมาชิกทางสังคมมากขึ้นจึงต้องปรับตัว ยิ่งทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคมมากขึ้น ทำให้สังคมขาดสภาพสมาชิกจึงต้องปรับตัวในรูปแบบต่างๆ (สนธยา พลศรี. 2553. 71) มนุษย์เมื่ออยู่ร่วมกันในสังคมต้องมีการจัดระเบียบทางสังคมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกัน ในกฎระเบียบที่มีการตกลงร่วมกันเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข สำหรับประเด็นเรื่องความความมั่นคงทาง

อาหารในมิติวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์พบว่า

1. บริบทชุมชนบ้านไร่ป่า

พื้นที่ชุมชนบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นชุมชนที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยป่าและทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายทางทิศตะวันตกของประเทศไทยมาตั้งแต่อดีต อย่างไรก็ตามด้วยลักษณะทางกายภาพของจังหวัดที่ประกอบด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และหลากหลายทำให้วิถีชีวิตของชุมชนมีความผูกพันกับธรรมชาติและทรัพยากรสูง ประกอบกับจำนวนประชากรส่วนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าเป็นชนกลุ่มน้อยหรือคนสองสัญชาติ ทำให้แนวคิดเรื่อง “การอยู่ร่วมกับป่า” ปรากฏขึ้นมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (ศยามล เจริญรัตน์, 2556) ความผูกพันของคนและป่าที่กล่าวมาข้างต้นเป็นตัวอย่างของความสัมพันธ์ที่มีลักษณะให้และรับอย่างเกื้อกูลในการยังชีพ เพื่อคงอยู่ได้ภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งมีทั้งแนวการดำเนินการจัดการ และข้อห้ามที่มีความเหมือนและต่างกันไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่

- ที่มาของคำว่า “บ้านไร่ป่า”

หมู่บ้านไร่ป่าหรือที่เรียกว่า “หมู่บ้านไร่ป่า” เป็นคำที่ใช้เรียกหมู่บ้านหนึ่งในตำบลห้วยเขย่งหรือ “แปลงห้า” ซึ่งหมายถึงหมู่บ้านไร่ป่าในปัจจุบัน คำว่า “ไพรปะตะวอง” เป็นภาษาที่ชาวกะเหรี่ยงเรียกชื่อหมู่บ้านไร่ป่า ซึ่งหมายถึงหมู่บ้านไร่ป่า ดังนั้น ไพรปะ แปลว่า แผ่นดิน ตะวอง แปลว่า หมู่บ้าน เดิมหมู่บ้านไร่ป่า ที่ตั้ง หมู่บ้านไร่ป่า ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เดิมอยู่ในพื้นที่ของเขื่อนวชิราลงกรณ์ หลังจาก พ.ศ. 2527 เขื่อนได้ถูกสร้างขึ้น ถิ่นอยู่ของของชาวบ้านไร่ป่าจึงจมน้ำอยู่ในเขื่อนเก็บน้ำ

ประวัติของชุมชนดังกล่าวสามารถยืนยันข้อมูลว่าชุมชนบ้านไร่ป่าในปัจจุบันอยู่ในเขตที่ตั้งของเขื่อนวชิราลงกรณ์ (เขื่อนเขาแหลม) เมื่อการก่อสร้างเขื่อนแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2527 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ทำการเวนคืนที่ดินของกะเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว โดยให้ราคาที่ดินการเวนคือไร่ละ 2,500 บาท และได้จัดสรรพื้นที่ทำกินให้กับชาวบ้านครอบครัวละ 15 ไร่ และที่อยู่อาศัย 1 ไร่ ในพื้นที่หมู่ที่ 5 บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

- สังคมและวัฒนธรรม

หมู่บ้านไร่ป่าประกอบด้วยครัวเรือนเดียวที่มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ เป็นพี่น้องกันโดยสายเลือด ความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกัน ไม่มีการแบ่งชนชั้นที่เด่นชัด ระบบอาวุโสยังคงมีความสำคัญอยู่แต่ลดน้อยลง เพราะผู้อาวุโสก็ยังคงต้องพึ่งเด็กด้านความคิดเห็น ทั้งนี้เนื่องจากชาวกะเหรี่ยงได้รับการศึกษา ความสัมพันธ์ทางเครือญาติจะนับถือฝ่ายมารดา แต่ปัจจุบันเปลี่ยนไปโดยการนับถือญาติทั้งสองฝ่าย โดยครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานการผลิตในครัวเรือนหนึ่งๆ จะทำการเพาะปลูกไว้เพื่อขายมากกว่าบริโภค แรงงานนั้นได้จากสมาชิกในครอบครัว ถ้าไม่พอจะจ้างแรงงานไม่มีการขอแรงกัน

- ทรัพยากรในชุมชน

ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงมีการใช้และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและยังคงฝังแน่นอยู่ในวิถีชีวิต ความคิดความเชื่อของชาวบ้าน การล่าสัตว์จะล่าเพียงแค่ว่าเป็นอาหารบริโภคเท่านั้น ถึงแม้จะเจอสัตว์อื่นอีกก็จะไม่ล่า เมื่อได้สัตว์ป่าจะมาแบ่งปันแจกจ่ายกันในหมู่ญาติพี่น้องเพื่อนฝูง, สัตว์ป่าบางชนิดชาวบ้านจะไม่ล่า เช่น นกเงือก ชะนี เป็นต้น การตัดหน่อไม้ถ้าหน่อไม้เล็กเกินไปจะไม่ตัดปล่อยให้โตต่อไปก่อน หน่อที่ใหญ่เกินไปจะไม่เก็บมา มีช่วงระยะเวลาในการตัดหน่อไม้เพื่อให้มีไม้ไผ่รุ่นใหม่ทดแทนของเดิม เป็นต้น เน้นอนสำหรับการใช้ประโยชน์จากพืชพรรณที่มีตามธรรมชาติ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใช้พืชมาเป็นอาหาร เป็นยารักษาโรค เป็นเครื่องรางของขลังหรือไม้จะใช้ในพิธีกรรมต่างๆ รู้จักวิธีการปลูกพืชให้ผสมผสานกับการดำเนินชีวิต เช่น วิธีการปลูกข้าวไร่ การหว่านเมล็ดผักชนิดต่างๆ วิธีการเก็บเมล็ดพันธุ์ เพื่อใช้ไว้เพราะปลูกในปีถัดไป ชาวกะเหรี่ยงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย รู้จักการพึ่งพาธรรมชาติ รู้จักการใช้ประโยชน์จากพืชพรรณที่มีตามธรรมชาติ โดยได้รับการถ่ายทอดความรู้ สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใช้พืชมาเป็นอาหาร เป็นยารักษาโรค เป็นเครื่องรางของขลังหรือไม้จะใช้ในพิธีกรรมต่างๆ รู้จักวิธีการปลูกพืชให้ผสมผสานกับการดำเนินชีวิต เช่น วิธีการปลูกข้าวไร่ การหว่านเมล็ดผักชนิดต่างๆ วิธีการเก็บเมล็ดพันธุ์ เพื่อใช้ไว้เพราะปลูกในปีถัดไป (นพรัตน์ ไชยชนะ. 2557: 78)

2. ความมั่นคงทางอาหารชุมชนในมิติวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์บ้านไร่ป่า

วัฒนธรรมกับอาหารมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การผลิตอาหารเป็นกิจกรรมที่สำคัญของชีวิต การผลิตอาหารเพื่อนำมาบริโภคภายในครอบครัวและชุมชน ได้อาศัยวัตถุดิบจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งน้ำ ป่าไม้และธาตุอาหารที่มีต่อพืชผลที่ชาวบ้านเพาะปลูก นอกจากนี้ ชาวกะเหรี่ยงยังสามารถผลิตอาหารได้เองจากไร่และสวนหลังบ้าน เพื่อให้มีอาหารในการบริโภคอยู่ตลอดปี โดยชุมชนไร่ป่ามีรูปแบบการผลิตที่เอื้อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมดังนี้

- บริบททางด้านสังคมและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงโปว์บ้านไร่ป่า

ชาวกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่าอยู่บนพื้นฐานของการทำการเกษตรกรรมเป็นหลัก ทำมาหากินบนฐานทรัพยากรท้องถิ่น ดิน น้ำ ป่าไม้ ด้วยระบบภูมิปัญญาการทำไร่หมุนเวียนใช้ชีวิตอยู่อย่างสงบ ลักษณะครอบครัวกะเหรี่ยงเป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย พ่อแม่ลูก บ้านชาวกะเหรี่ยงนิยมสร้างบ้านยกพื้นสูง ใช้วัสดุไม้ไผ่และมุงด้วยใบตองตึง แต่ในปัจจุบันรูปแบบการสร้างที่อยู่อาศัยแบบดังกล่าวมักพบน้อย ยกเว้นกะเหรี่ยงในเขตทุ่งใหญ่นเรศวร อาจมีโครงสร้างเดิมอยู่บ้าง แต่วัสดุหลักๆ ที่ใช้ ส่วนใหญ่เป็นวัสดุที่ซื้อจากภายนอกชุมชนเข้ามาสร้าง ด้านความเชื่อ นับถือผี มีการเลี้ยงผีประจำหมู่บ้าน โดยหมอผีจะเป็นผู้ประกอบพิธี มีการผูกข้อมือให้กับคนในหมู่บ้าน จากนั้นหัวหน้าหมู่บ้านจะนำเหล้ามาเช่นผีเจ้าป่าเจ้าเขา เพื่อให้ช่วยปกปักรักษาหมู่บ้านและให้สามารถปลูกพืชผลเจริญงอกงาม เสร็จแล้วจะดื่มเหล้าร่วมกัน หมอผีจะเดินทางไปทำพิธีให้ครบทุกบ้าน เสร็จแล้วจะมีการลั่นหม้อแจกจ่ายทำอาหารเลี้ยงกัน การปรับปรนในสังคมปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่ยังคงใช้ชีวิตตามวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงทั่วไป หนุ่มสาวยุคใหม่ที่เดินทางออกจากหมู่บ้านไปศึกษาและทำงานในเมือง จะมีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปตามชาวเมือง มีการแต่งกายและพูดภาษากะเหรี่ยงกันทั่วไป ในเทศกาลปีใหม่มะเหรี่ยงทุกเผ่าจะกลับมาหมู่บ้านเพื่อร่วมงานประเพณีปีใหม่มะเหรี่ยงทุกปี การที่ชาวกะเหรี่ยงมีรูปแบบการดำเนินชีวิตในลักษณะของการปรับปรนวัฒนธรรมที่เคารพธรรมชาติในการดำเนินชีวิต ให้ความสำคัญกับการรู้สำนึกบุญคุณของสิ่งต่างๆ ที่หล่อเลี้ยงให้ชีวิตอยู่เย็นเป็นสุข (โสพล ศิริไสย์. 2551: 159 - 161)

- วิถีทำกินกะเหรี่ยงโปว์บ้านไร่ป่า

วิถีชีวิตของกะเหรี่ยงโปว์บ้านไร่ป่า จะเกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ลักษณะทางเศรษฐกิจของชาวกะเหรี่ยงโปว์โดยทั่วไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเอง ซึ่งมีครอบครัวเป็นหน่วยผลิต แรงงานนั้นได้แก่ สมาชิกในครอบครัว อาชีพหลักของชาวกะเหรี่ยงได้แก่การเกษตรกรรม คือ การเพาะปลูกเพื่อยังชีพและใช้สอยในครัวเรือน และถ้ามีเหลือใช้จะนำไปขายที่ตลาดในตัวอำเภอทองผาภูมิ พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าว พริก (พริกกะเหรี่ยงเป็นพริกเมล็ดเล็กและเผ็ดกว่าพริกไทยเป็นที่นิยมสำหรับคนพื้นที่ราบ) ถั่วฝักยาว ฟักทอง ข้าวโพด ถั่ว ผักกาด ฯลฯ เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน เท่านั้น และปลูกพืชผักไว้รอบๆ บ้าน การปลูกพืชผักนี้ไม่มีการใช้สารเคมี ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืชแต่อย่างใด เพราะพื้นดินเป็นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตร ได้ผลดี น้ำอุดมสมบูรณ์เพียงพอแก่การเพาะปลูก นอกจากนี้ชาวกะเหรี่ยงโปว์ยังเลี้ยงสัตว์ เช่น หมู เป็ด ไก่ เพื่อบริโภคในครอบครัว และไว้เพื่อประกอบพิธีกรรม การผลิตข้าวหรือเพาะปลูกของชาวกะเหรี่ยงเพื่อบริโภคในครอบครัวมากกว่าขายชาวกะเหรี่ยงถือเรื่องปากท้องเป็นสิ่งสำคัญ แต่ก็ยังต้องการสิ่งอื่นอีก เช่น กะปิ น้ำปลา (ของใช้ต่างๆในครัวเรือนที่ไม่สามารถผลิตขึ้นเองได้) สำหรับกับข้าวที่เป็นพืชผักปลูกไว้รอบๆ บ้าน และปลาก็หาได้จากลำห้วย นอกจากนี้กะเหรี่ยงยังมีระบบเครือญาติที่เข้มแข็งให้ความเคารพผู้อาวุโส โดยสะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจนจากการช่วยเหลือกันเมื่อเจ็บป่วย หรืองานบุญประเพณีที่สำคัญต่างๆ ของชุมชน ทุกคนเหมือนเป็นครอบครัวเดียวกัน มีการแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับข้าวกันและกัน นอกจากนี้ชุมชนกะเหรี่ยงยังคงเคร่งครัดปฏิบัติตามประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อเนื่องกันมายาวนานโดยพร้อมเพรียงสอดคล้องกับข้อมูลสัมภาษณ์ กล่าวไว้ว่า

....ชีวิตของพวกเรา เราจะยึดตามรูปแบบประเพณีตามที่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายายได้ยึดปฏิบัติต่อกันมา เราก่อตั้ง จึงถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะเขาจะสอนให้เรา กตัญญูต่อบรรพบุรุษ...(ลุงแสะ นามสมมติ. 2559. สัมภาษณ์)

...สิ่งสำคัญ คือ เราต้องยึดแบบแผนที่ชุมชน ได้ทำมา ตอนเด็กๆ ก็สงสัยมาก ว่าทำไมไปทำไม แต่พอตัวเองโตมา และได้มีครอบครัว เราเลยเข้าใจว่า มันคือ

สิ่งที่เราทำ ทำให้เป็นจุดเด่นของกะเหรี่ยงอย่างเรา ใครไม่เป็นเราก็จะไม่รู้หรอก... (ปณิธิ ทองผาภูมิ. 2558. สัมภาษณ์)

ชุมชนกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีการย้ายพื้นที่อยู่อาศัยทำให้วิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมบ้าง ตามลักษณะภูมิศาสตร์และวิถีการดำเนินชีวิต โดยหลังจากปี พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเข้ามาสนับสนุนในเรื่องการทำมาหากินทำให้คุณภาพชีวิตของกะเหรี่ยงแห่งนี้ดีขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ตามถึงแม้การเปลี่ยนแปลงจะเข้าไปในชุมชนกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า สิ่งหนึ่งที่ชุมชนแห่งนี้ยังคงสืบสานจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน คือแบบแผนการใช้ชีวิตในเรื่องประเพณี พิธีกรรมความเชื่อที่ถูกถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันโดยเฉพาะวิถีการทำการเกษตรซึ่งเป็นภูมิปัญญาการทำมาหากินของกะเหรี่ยง โดยมีข้อค้นพบดังนี้

- ระบบการเกษตรของคนกะเหรี่ยง

การผลิตอาหารเป็นกิจกรรมที่สำคัญของชีวิต การผลิตอาหารเพื่อนำมาบริโภคภายในครอบครัวและชุมชนนั้นได้อาศัยวัตถุดิบจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติ ได้แก่ แหล่งน้ำ ป่าไม้และธาตุอาหารที่มีต่อพืชผลที่ชาวบ้านเพาะปลูก นอกจากนี้ชาวบ้านยังสามารถผลิตอาหารได้เองจากไร่และสวนหลังบ้าน เพื่อมีอาหารในการบริโภคอย่างหลากหลายและแปรเปลี่ยนไปตามฤดูกาล การใช้ประโยชน์จากที่ดินโดยรอบชุมชน โดยทั่วไปของหมู่บ้านนอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยแล้ว พื้นที่รอบๆ หมู่บ้าน ยังมีการทำเกษตรกรรมปลูกข้าวไร่ และการเลี้ยงสัตว์ สำหรับระบบการเกษตรของคนกะเหรี่ยง สามารถแบ่งได้ 2 ยุค คือ

1. ยุคการผลิตแบบดั้งเดิม เป็นการเกษตรแบบพื้นบ้าน ชุมชนมีจุดเริ่มต้นเมื่อใดไม่มีผู้ใดในชุมชนสามารถให้คำตอบได้ เพียงแต่กล่าวสั้นๆว่า “ก็เห็นทำมาตั้งแต่ครั้ง ปู่ ย่า ตา ยายแล้ว” เท่านั้น อย่างไรก็ตามเมื่อตั้งคำถามย้อนกลับไประบบการผลิตที่เห็นทำมาตั้งแต่ครั้ง ปู่ ย่า ตา ยายนั้นเป็นอย่างไร ชุดคำตอบที่ได้จากความทรงจำของผู้อาวุโสหลายท่านก็กล่าวไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมด คือ

...เรื่องทำมาหากิน เมื่อก่อนไม่มีอะไรมาก คนที่เข้าไปทำข้าวในป่า ฟันป่าไผ่ที่ป่านี้ วกไปวนมาอยู่อย่างนั้น...(แอ บุญประสิทธิ์. 2558. สัมภาษณ์)

...พ่อ กับแม่พี่เล่าให้ฟังว่า แต่เดิมในอดีต เราทำไร่ เป็นไร่หมุนเวียน คือทำตงนี้แล้วก็เมื่อเก็บเกี่ยว ผลผลิตก็จะวนไปทำที่อื่น กว่าจะได้กลับมาทำที่เดิมก็ คงอีกเป็น 10 ปี แต่วิถีแบบนี้ไม่เห็นมีแล้ว... (เสริม ขอบควันคุ้ม. 2558. สัมภาษณ์)

ระบบการผลิตในยุคดั้งเดิมของชุมชนบ้านไร่ป่า ที่นี้ก็คือ การทำไร่หมุนเวียนอันเป็นระบบการผลิตในแบบ ดั้งเดิมของชาวกระเหรี่ยงโดยทั่วไป นั่นเอง ทั้งนี้จากการ ศึกษาของ นพรัตน์ ไชยชนะ (2557) เรื่อง การสืบสาน วัฒนธรรมการกินกระเหรี่ยงโปรบ้านทิพเย กล่าวหา วิถีชีวิต กระเหรี่ยงโปรในหมู่บ้านทิพเย นั้น มีรูปแบบและวิธีการผลิต ที่เรียบง่าย มีการทำไร่แบบดั้งเดิม ทำไร่หมุนเวียน ปลูกข้าว พอกินและมีชีวิตที่สงบสุขอยู่กับป่า สำหรับวิธีการรับและ ถ่ายโอนความรู้ของอาหารนั้นสืบทอดจากบรรพบุรุษจากอดีต ถึงปัจจุบัน วิธีการดังกล่าวกระเหรี่ยงสามารถเรียนรู้วิธีการ ดำรงชีวิตและสามารถพึ่งพาภัยธรรมชาติโดยตลอด ระบบ การผลิตรูปแบบนี้เป็นระบบการปลูกพืชที่ต้องมีการตัด ฟัน โคน และเผา ในเขตป่า มีการใช้ที่ดินแบบหมุนเวียนโดยใช้ เวลารอบละประมาณ 5 – 10 ปี การปลูกพืชเป็นแบบผสม โดยมีพืชหลัก คือ ข้าวไร่ และพืชอาหารรองที่หลากหลาย อาทิ พริกกระเหรี่ยง แตง บวบ ข้าวโพด เป็นต้น

2.ระบบการเกษตรของกระเหรี่ยงบ้านไร่ป่าในปัจจุบัน การทำการเกษตรในปัจจุบัน มีทั้งการทำเกษตรแบบ พื้นบ้านดั้งเดิมที่เคยทำในอดีตและมีการสืบทอดองค์ความรู้ อย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามปัจจุบันมีการปลูกพืชผักใน บริเวณบ้านเพิ่มมากขึ้นโดยรูปแบบการเพาะปลูกมีทั้งแบบ ดั้งเดิม คือ ปลูกพืชท้องถิ่นผสมกันหลายชนิด มีพืชหลาย ระดับ ไม่ทำแปลง โดยเฉพาะในเรื่องรดน้ำ ในขณะที่เดียวกันมี การทำการเกษตรแผนใหม่ คือ ปลูกพืชชนิดใหม่ๆ ที่ต้องซื้อ เมล็ดพันธุ์จากข้างนอก เช่น คื่นหยา กวางตุ้ง มีการยกแปลง ปลูกเป็นแถวเป็นแนว มีการเพาะกล้าก่อนปลูก ใส่ปุ๋ย พรุน ดินควบคู่ไป การปลูกพืชผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาเกษตร ดั้งเดิมกับการทำการเกษตรแผนใหม่โดยใช้วิธีการปลูกแบบ ดั้งเดิม คือ ปลูกพืชผสมกันหลายชนิด หลายระดับ ไม่มีการ ทำแปลง แต่ชนิดพืชที่ปลูกเป็นพืชที่นำเข้ามาใหม่ ไม่ใช่พืช พื้นบ้าน เช่น ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว มะเขือ เป็นต้น และเริ่มมีการ ใช้ยากำจัดศัตรูพืช สอดคล้องกับข้อมูลสังเกตและการ สัมภาษณ์ คือ

...ในไร่ของเราปลูกเกือบหมดนะ ปลูกยางพาราใน อกร่องของยางพาราก็ปลูกกล้วย ส่วนที่บ้านก็จะ ปลูกผักสวนครัวต่างๆ เอาไว้กินเหลือก็ขาย... (โพธิ์ เกตุจันทร์ศรี, 2559. สัมภาษณ์)

พื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของกระเหรี่ยง บ้านไร่ป่า มีสำนึกบุญคุณในสิ่งต่างๆ ที่หล่อเลี้ยงให้ชีวิต อยู่เย็นเป็นสุข วิถีชีวิตเป็นเรียบง่าย วิถีชีวิตยังคงเป็นสังคม เกษตรกรรมหาพืชอาหารจากแหล่งธรรมชาติ เช่น ริมห้วย ชายป่า เป็นต้น มาบริโภค ยังคงใช้สมุนไพรในการรักษาโรค และดำรงชีวิตเรียบง่าย รักสงบ รักอิสระ ลักษณะเด่นของ พื้นที่จึงคือการที่ชุมชนยังคงยึดอาชีพเกษตรกรรม ยังคงหา พืชอาหารท้องถิ่นมาบริโภคเป็นหลัก ดำรงชีวิตจากการ พึ่งพาอาศัยฐานทรัพยากรท้องถิ่นด้วย ภูมิปัญญากระเหรี่ยง พื้นที่ลักษณะนี้ถือว่าเป็นแหล่งรวมของระบบสัญลักษณ์ชั้น ดี วิถีชีวิตชาวกระเหรี่ยงบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอ ทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิม แสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อย่างชัดเจน

- ฐานทรัพยากรชุมชนบ้านไร่ป่า

ฐานทรัพยากรอาหารในชุมชนบ้านไร่ป่า ตำบล ห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีความหลากหลายของพืช จากข้อค้นพบในงานวิจัยของ บดินทร สอน สุภาพ (2553. 79 - 82) พบว่า พื้นที่ป่าไร่ป่า มีการนำพืช ชนิดต่างๆ มาใช้ประโยชน์หลายลักษณะด้วยกัน และในพืช ชนิดต่างหนึ่งๆ นั้นก็มีการนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายลักษณะ ซึ่งสามารถแบ่งตามลักษณะการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำ วันของชุมชนในท้องถิ่นได้ 5 กลุ่ม คือ 1.ใช้เป็นอาหาร ทั้งที่ เป็นอาหารโดยตรงหรือเป็นอาหารสัตว์ ส่วนใหญ่เป็นธัญพืช ผักและผลไม้ 2.ใช้ทำเป็นที่อยู่อาศัยและเครื่องมือที่เกี่ยวข้อง เน้นไม้ที่เป็นไม้เนื้อแข็งและทนทาน 3. ใช้ทำเครื่องนุ่งห่ม สิ่ง ทอ รวมถึงพืชเป็นสีย้อม 4. ใช้รักษาคนและสัตว์ รวมทั้งพืช พืชชนิดต่างๆ ที่ใช้เป็นยาป้องกันและกำจัดแมลง 5.พืชที่ เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรม (บดินทร สอนสุภาพ. 2553. 79 - 82) และสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้นำใน ชุมชน กล่าวว่า

...อดีตก่อนเราย้ายมาบริเวณนี้ บริเวณเก่าจะอุดม สมบูรณ์มาก เพราะเนื่องจากอยู่พื้นที่ราบลุ่ม แต่พอ ย้ายขึ้นมาบริเวณใหม่ ถึงแม้จะมีปัญหาเรื่องน้ำช่วง หน้าแล้ง แต่ก็ยังมีความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องของ

พันธุ์ไม้ต่างๆ แต่ก็ไม่มากเหมือนที่เดิม... (สันติพงษ์
ความสุขล้ำ. 2559. สัมภาษณ์)

...ที่ตรงนี้ รอบล้อมด้วยเขตอุทยานแห่งชาติของ
เขื่อนเขาแหลม ถามว่ามีความอุดมสมบูรณ์มั๊ย มันมี
มากนะ อยากจะหาอะไร เก็บอะไรก็มีให้หมด...(มาลี
ทองเมธรัตน์. 2559. สัมภาษณ์)

จากการสำรวจพืชอาหารในชุมชนบ้านไร่ป่า ตำบล
ห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยการศึกษา
ของ บดินทร สอนสุภาพ (2553) ในประเด็น พฤกษศาสตร์
พื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยง ในหมู่บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เสนอต่อบัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในสาขาวิชา
วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) ผลการวิจัยพบว่า
ชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านไร่ป่านำพืชมาใช้ประโยชน์ทั้งหมด
181 ชนิด 152 สกุล 68 วงศ์ เป็นพืชอาหาร 105 ชนิด 90
สกุล และ 50 วงศ์ เป็นพืชสมุนไพร 86 ชนิด 73 สกุล 38
วงศ์ ใช้ประโยชน์ในด้านอื่นๆ 29 ชนิด 28 สกุล 19 วงศ์
พรรณพืชที่ชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี นำมาใช้ประโยชน์เมื่อ
จำแนกตามแหล่งที่มาพบว่า พืชอาหารที่เป็นพืชปลูกมี
จำนวน 84 ชนิด เก็บหาจากธรรมชาติ 29 ชนิด พืชสมุนไพร
ที่เป็นพืชปลูกจำนวน 45 ชนิด เป็นพืชที่เก็บหาจากธรรมชาติ
จำนวน 46 ชนิด พืชที่ใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ เป็นพืชที่ปลูก
จำนวน 19 ชนิด เก็บหาจากธรรมชาติจำนวน 11 ชนิด
(บดินทร สอนสุภาพ. 2553. 79 - 82)

ความหลากหลายของสัตว์บนพื้นที่บ้านไร่ป่า
ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี พื้นที่
ป่าอนุรักษ์ 72 พรรษามหาราช บริเวณป่าตำบลห้วยเขย่ง
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพื้นที่ที่มีการเชื่อมต่อ
ของอาณาบริเวณเชิงนิเวศวิทยา (Ecoregion) 3 เขต คือ
เขตป่าฝนกึ่งดิบแนวตะนาวศรีและภาคใต้ของไทย เขตป่า
ฝนภูเขาและกะเหรี่ยง และเขตป่าผลัดใบชื้นบริเวณ
ที่ราบเจ้าพระยา และยังอยู่ติดกับทะเลอันดามันฝั่งพม่า
พื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นเทือกเขาและสภาพป่าที่มีการผสม
ผสานกันของป่าหลายชนิดซึ่งส่งผลให้มีความหลากหลาย
ทางชีวภาพสูง อย่างไรก็ตามพื้นที่บริเวณนี้บางส่วนได้ผ่าน
การสร้างแนวท่อก๊าซระหว่างประเทศไทยกับพม่าขึ้นแม้ว่า
จะมีการเร่งฟื้นฟูสภาพป่าบริเวณแนวท่อก๊าซเพื่อให้เกิดคืน
สู่สภาพเดิมโดยเร็วที่สุด แต่อย่างไรก็ตามก็อาจส่งผลต่อ

ความหลากหลายทางชีวภาพได้ (ชัยพร บัวมาศ. 2548.
123) เมื่อพิจารณาถึงความหลากหลายของป่าที่อุดมสมบูรณ์
ในอดีต พบว่าสัตว์สามารถพบได้อย่างชุกชุม ชาวบ้าน
สามารถล่าสัตว์ป่าได้อย่างเสรี แต่การล่าที่ผ่านมาไม่มีการ
กำหนดกฎเกณฑ์ที่เหมาะสม ส่งผลให้ทรัพยากรสัตว์ป่าลด
ลงจนทำให้บางชนิดต้องสูญพันธุ์ไปในที่สุด ต่อมารัฐบาลจึง
มีความจำเป็นต้องประกาศพระราชบัญญัติสงวนและ
คุ้มครองสัตว์ป่าขึ้นในปี พ.ศ. 2535 เพื่ออนุรักษ์ทรัพยากร
สัตว์ป่าให้สามารถดำรงชีวิตและสืบต่อพันธุ์ได้ตามปกติใน
สภาพธรรมชาติ ทั้งนี้ได้รับการประกาศพื้นที่อนุรักษ์ในรูป
ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าตามมาหลายแห่ง ในจำนวนนี้ คือ
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขื่อนเขาแหลม สอดคล้องกับคำ
สัมภาษณ์ของผู้นำชุมชน กล่าวว่า

...ในอดีตการล่าสัตว์สามารถล่าได้ตลอด สัตว์ป่าก็มี
ให้ล่ากันชุกชุม แต่ปัจจุบันด้วยพื้นที่โดยรอบมันเป็น
พื้นที่อุทยานแห่งชาติ มีกฎหมายคุ้มครองสัตว์ป่าไม่
สามารถจะล่าได้เหมือนอดีต... (อภิชาติ แก้วสีเรือน.
2557. สัมภาษณ์)

วิถีชีวิตของชาวบ้านกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า ตำบลห้วย
เขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีลักษณะการกิน
แบบเรียบง่ายด้วยอาหารหาอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติในท้อง
ถิ่น คราวเรือนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง
อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี อยู่ร่วมกันทั้งครอบครัว
เดี่ยวและครอบครัวขยาย ในหนึ่งครัวเรือนอาจประกอบด้วย
สมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และลูกๆ
หลานๆ โดยหน้าที่หลักของสมาชิกในครอบครัวที่อยู่ร่วมกัน
จะช่วยกันทำงานตามที่จะทำได้ โดยผู้ชายจะเป็นแรงงาน
หลักในการออกไปทำงานนอกบ้าน ผู้หญิงจะทำงานบ้าน ทำ
อาหาร การถ่ายทอดความรู้จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดย
เฉพาะความรู้ด้านการทำมาหากิน ความเชื่อในการปฏิบัติ
ตน คนในครัวเรือน เช่น พ่อ แม่ ปู่ ย่า หรือ ตา ยาย จะเป็น
ผู้มีอิทธิพลมากที่สุดโดยการเรียนรู้เป็นการเรียนรู้จากการ
ลงมือปฏิบัติจริง พิสูจน์ผลจากการลงมือทำ “ไม่เพียงฟังให้
รู้ ดูเข้าใจ แต่ต้องลงมือทำให้เห็นว่าเป็นไปได้” (โสฬส
ศิริไสย์. 2551. 123) โดยการสอนลูกสอนหลานเกี่ยวกับ
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในด้านการทำมาหากิน และประเพณี
ต่างๆ ในลักษณะ ครูพักลักจำ เรียนรู้จากการลงมือทำ ซึ่ง
ลูกชายจะเรียนรู้จากพ่อตั้งแต่เข้าไร่ ตัดฟืน ต่อก้าว หาปลา
ช่างไม้ ฯลฯ ในขณะที่ลูกสาวจะเรียนรู้จากแม่เป็นส่วนใหญ่

เช่น การเก็บผัก ทำอาหาร ดูแลบ้าน ฯลฯ ทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาเกิดขึ้นเป็นช่วงวัย

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการศึกษาประเด็นความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมของชุมชนบ้านไร่ป่า ชาวกะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีความมั่นคงทางอาหาร เพราะชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ชาวกะเหรี่ยงสามารถเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอ ถึงแม้ปัจจุบันจะทำได้ยากกว่าในอดีต เพราะความอุดมสมบูรณ์ของป่าและสัตว์ป่าลดลง และเรื่องกฎหมาย พ.ร.บ.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าก็ตาม อย่างไรก็ตาม กะเหรี่ยงบ้านไร่ป่าแห่งนี้ สามารถเข้าถึงอาหารจากแหล่งบริโภคต่างที่สามารถหาได้จากชุมชน ทั้งแหล่งที่ผลิตขึ้นเองจากไร่ มีการธำรงรักษาฐานทรัพยากรท้องถิ่นของชุมชนบ้านไร่ป่าร่วมกัน มีวิถีการผลิตเพื่อการมีอาหารไว้บริโภคตลอดปี คือ การปลูกข้าวไร่เพื่อบริโภคในครอบครัวและเพียงพอสำหรับการกินตลอดปี ใช้ระบบ ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน เป็นการรักษารัฐธรรมนูญให้สามารถมีแหล่งอาหารไว้บริโภคตลอดปี โดยกระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดำรงชีวิตจากการพึ่งพาฐานทรัพยากรของชุมชน ตกทอดเป็นมรดกของกลุ่มชนแห่งภูมิปัญญาของวิถี “ลือกาเวาะ” ที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบัน

บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีความมั่นคงทางอาหาร เพราะชุมชนมีฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ชาวกะเหรี่ยงปอร์สามารถเข้าถึงอาหารอย่างเพียงพอ ถึงแม้ปัจจุบันจะทำได้ยากกว่าในอดีต เพราะความอุดมสมบูรณ์ของป่าและสัตว์ป่าลดลง และเรื่องกฎหมาย พ.ร.บ.เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าก็ตาม อย่างไรก็ตาม กะเหรี่ยงบ้านไร่ป่า สามารถเข้าถึงอาหารจากแหล่งบริโภคอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรัชย์ รักษาชาติ (2545) และวัลย์ลิกา สรรเสริญชูโชติ (2545) กล่าวว่า วิถีชีวิตของคนชายขอบ มีการผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในครัวเรือนตลอดทั้งปี โดยมีแบบแผนของการผลิตข้าวให้พอเพียง ได้แก่ การนำภูมิปัญญาเดิมของบรรพบุรุษตนเองกลับมาใช้ใหม่ ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชน ชุมชนท้องถิ่นเองจะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม ในการบริหารจัดการฐานทรัพยากรร่วมกัน นอกจากนี้ประเด็นดังกล่าวถึง

แม้ว่าชุมชนแห่งนี้จะเรียนรู้และปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งปัจจัยภายในชุมชนและปัจจัยภายนอกชุมชนก็ตาม คนในชุมชนตระหนักและเห็นคุณค่าทรัพยากรในชุมชน นอกจากนี้จะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านไร่ป่า มีการปลูกข้าวไร่เพื่อบริโภคในครอบครัวและเพียงพอสำหรับการกินตลอดปี การปลูกพืชบริเวณที่อาศัย และการสืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน เป็นการรักษารัฐธรรมนูญให้สามารถมีแหล่งอาหารไว้บริโภคตลอดปี วิธีการพิทักษ์รักษาอาหารไว้บริโภคอย่างยั่งยืนโดยกระบวนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นรูปแบบการถนอมอาหาร ตาก ตอง หมัก ดำรงชีวิตจากการพึ่งพาฐานทรัพยากรของชุมชน ตกทอดเป็นมรดกของกลุ่มชนแห่งภูมิปัญญาของวิถี “ลือกาเวาะ” ที่ทำให้ชุมชนแห่งนี้สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยนาล อมิต (2547) และ สุธานี มะลิพันธ์ (2552) กล่าวว่า คนในชุมชนมีการรักษารูปแบบวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของท้องถิ่น วิถีชีวิตของกะเหรี่ยง มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาด้านต่างๆ โดยเฉพาะ “ลือกาเวาะ” ที่เป็นวิถีการทำมาหากินของชาวกะเหรี่ยง สอนให้คนอยู่อย่างพอดี พอประมาณ รู้จักใช้ทรัพยากรในชุมชนที่มีอย่างมีเหตุผลและรู้คุณค่า รูปแบบการดำเนินชีวิตนี้ ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของหมู่บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี หมู่บ้านไร่ป่าจัดเป็นพื้นที่ชายแดนในจังหวัดกาญจนบุรีที่เป็น “น้องใหม่แห่งผืนดินตะวันตก” มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยมรดกทางธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะในการพัฒนามนุษย์และสังคม

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง มาประเมินสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อถอดบทเรียนให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอาหารของชุมชนท้องถิ่นต่อไป

2. ชุมชนประเมินสถานการณ์ความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรมได้ องค์ความรู้ที่ได้นั้นสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อหาจุดเด่นและโอกาสในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะในประเด็นการเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของคนในชุมชน ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไปควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการความมั่นคงทางอาหารของคนชายขอบในกลุ่ม

ชาติพันธุ์อื่นๆ หรือในพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากเป็นการศึกษาถึง
ความเป็นวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งได้รับองค์ความรู้ รูปแบบ
วิถีชีวิต ภูมิปัญญาชุมชน ซึ่งมีผลต่อความมั่นคงหรือไม่มั่นคง

ของชุมชนแห่งนั้น เพื่อนำความรู้ไปส่งเสริมกระบวนการอย่างมี
ส่วนร่วมและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนรวมทั้งยังเป็น
บทเรียนท้องถิ่นในการใช้พัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- งามพิศ สัตย์สงวน. (2551). **การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา**. ดำเนินโครงการตำราพื้นฐานคณะรัฐศาสตร์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยพร บัวมาศ. (2548). **ความหลากหลายของมด บริเวณห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี**. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาชีววิทยาป่าไม้. ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฤกษ์ นามสมมติ. **ชาวบ้านบ้านไร่ป่า**. สัมภาษณ์. 12 มกราคม 2559.
- นพรัตน์ ไชยชนะ. (2557). **การสืบสานวัฒนธรรมการกินกะเหรี่ยงไปบ้านทิพเย**. ใน วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี. 3(2). 79 – 88.
- นิยพรรณ วรรณศิริ. 2550. **มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส จำกัด.
- บดีนทร สอนสุภาพ. (2553). **พฤกษศาสตร์พื้นบ้านของชาวกะเหรี่ยงในหมู่บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี**. สาขาวิชาพืชสวน ภาควิชาพืชสวน คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปิยนดา อ้อมดี. (2547). **ความมั่นคงทางอาหารของชุมชนชนบท: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านป่าคา หมู่ที่ 2 ตำบลสวก อำเภอน่าน จังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ภาควิชาการพัฒนชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- โพธิ์ เกตุจันทน์. **ชาวบ้านบ้านไร่ป่า**. สัมภาษณ์. 16 มกราคม 2559.
- มาลี ทองเมธรัตน์. **ชาวบ้านบ้านไร่ป่า**. สัมภาษณ์. 8 มกราคม 2559.
- วัลย์ลีลา สรรเสริฐโชติ. (2545). **การศึกษาการเปลี่ยนแปลงในวิถีการผลิต และระบบความสัมพันธ์ทางสังคมในมิติชายหญิงของชุมชนกะเหรี่ยง: ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านทิพเย หมู่ที่ 3 ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี**. สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน ภาควิชาการพัฒนชุมชน คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศจินทร์ ประชาสันต์. (2555). **ความมั่นคงทางอาหาร: แนวคิดและตัวชี้วัด**. นนทบุรี: มูลนิธิชีววิถี.
- ศยามล เจริญรัตน์. (2556). **ความมั่นคงทางอาหาร ป่าชุมชนกับการผลักดันเรื่องความเป็นธรรมเพื่อชุมชนท้องถิ่น**. ประชุมวิชาการประจำปี 57 : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สนธยา พลศรี. (2553). **หลักสังคมวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สันติพงษ์ ความสุขล้ำ. **ปราชญ์ชุมชนบ้านไร่ป่า**. สัมภาษณ์. 16 กุมภาพันธ์ 2559.
- สุธานี มะลิพันธ์. (2552). **ความมั่นคงทางอาหารของชาวลัวะบ้านป่าก่า อำเภอป่อเถือ จังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรชีวภาพ คณะทรัพยากรชีวภาพและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สุรัชย์ รักษาชาติ. (2545). **ความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือนของคนชายขอบ : รูปแบบการบริโภคและแหล่งที่มาของอาหารของครัวเรือนภาคตะวันตกประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีการวางแผนสิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล.
- เสริม ขอบควินคุ้ม. **ชาวบ้านบ้านไร่ป่า**. สัมภาษณ์. 28 ธันวาคม 2558.
- โสฬส ศิริโส. (2551). **โครงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและความหลากหลายทางชีวภาพเพื่อการพัฒนาความมั่นคงทางอาหารและโภชนาการในประชากรกลุ่มชาติพันธุ์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- อภิชาติ แก้วสีเรือน. **ผู้ใหญ่บ้านบ้านไร่ป่า**. สัมภาษณ์. 9 มกราคม 2557.
- แอ บุญประสิทธิ์. **ชาวบ้านบ้านไร่ป่า**. สัมภาษณ์. 10 ธันวาคม 2558.